

גרשטיין, קורט (1905-1945)

(Kurt Gerstein). קצין ס"ס שפעל לפרסם בעולם את המידע על השמדת היהודים, במטרה להפסיקה. ג' נולד במינסטר (Münster), היה מהנדס ושמאי מכרות במקצועו, ומ-1925 חבר בתנועת הנוער הפרוטסטנטית. במאי 1933 הצטרף למפלגה הנאצית, אך הוסיף להיות חבר פעיל של 'הכנסייה המוודה' (Bekennende Kirche) בראשותו של הכומר מרטין נימלר, ולטפח קשרים הדוקים עם חוגי הנוצרים מתנגדי הנאצים. ב-1936 נעצר בידי הגסטפו באשמת הפצת ספרות דתית וסולק משורות המפלגה. ב-1938 נעצר שנית ונשלח למחנה ריכוז, אך ב-1941 הצליח ג' להתקבל לעבודה במחלקת הבריאות של הס"ס, שבה לא חיטטו הרבה בעברו. מטרתו הראשונה היתה להגיע לחקר האמת באשר לרצח חולי נפש במוסדות שבהם הופעל מיבצע אותנסייה. בינואר 1942 מונה ג' לראש מחלקת החיטוי הטכנית שבמסגרת המדור ל"טכניקת בריאות", והיה אחראי ל'גזי חיטוי רעילים'. בסוף הקיץ של אותה שנה נשלח מטעם מחלקת הבריאות של הס"ס לפולין, במטרה לשכנע את אודילו גלובוצניק ואת קריסטיאן וירט להשתמש במחנות ההשמדה בפולין בגז ציקלון בה במקום במנועים המייצרים גז פליטה.

באוגוסט 1942 ביקר ג' במחנה ההשמדה בלז'ץ, ונכח בעת קילקול בפעולתו של דיזל שסיפק גז פליטה לרצח המוני יהודים ו'בלתי רצויים' אחרים. ג' טען כי פעולתו כמפיץ הציקלון בה היתה מלכתחילה 'פעולת סוכן מטעם "הכנסייה המוודה"'. מטרתו האחת והיחידה היתה, לדבריו, 'לחדור לפני המנגנון הוא ואחר-כך לזעוק באוזני העולם כולו'. בדרכו חזרה מסיור הפיקוח בבלז'ץ תיאר ג' את שראו עיניו באוזני חברו למסע. שותף מקרי זה לרכבת המהירה ורשה-ברלין היה הדיפלומט השוודי ברון גרן פון אוטר. ג' ביקש מאוטר 'לדווח מיד לממשלתו ולבעלות-הברית, מכיוון שכול יום החולף עולה בחייהם של אלפים ורבבות קורבנות'. (ממשלת שוודיה קיבלה מידע מלא על המהלך הטכני של הרצח וכן פרטים אחרים, אך מעולם לא העבירה את המידע לבעלות-הברית). ג' גם שיכנע חברים מאנשי המחתרת ההולנדית לשדר לבריטניה ברדיו את המידע שמסר להם, ואולם, הבריטים הגדירו את הידיעות הללו כ'תעמולת זוועות', למרות שמשרד החוץ הבריטי ידע שהן נכונות. ג' ניסה לדווח גם לנציג האפיפיור בברלין, אך הלה, שחרד מאוד שלא לפגוע בנאצים, סירב לקבלן. כול נסיגותיו של ג' להביא לידיעת ידידיו בכנסייה ולידיעת דעת-הקהל בחוץ-לארץ את דבר ההשמדה היו ללא הועיל. גם הנחת היסוד שלו, שלפיה פירסום הידיעה על ההשמדה ישים קץ לרציחות, היתה מוטעית.

ג' נאסר בידי הצרפתים בחשד שהיה פושע מלחמה. ב-17 ביולי 1945 נמצא ג' מת בתאו בכלא הצרפתי. נראה שהתאבד מחמת כובד תחושת אחריותו האישית ואשמתו, אך רווחת גם סברה שחבריו לכלא מאנשי הס"ס רצחוהו.

דמותו של ג' כגיבור חיובי הועלתה במחזהו של רולף הוכהוט 'ממלא המקום'.